

Szerkesztői iroda:
Nagy-Enyeden

A KIADÓHIVATALBAN
hová
a lap szellemi részét illető
közlemények küldendők.

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.
Kéziratok nem adóznak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:

helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
fél évre . . . 2 frt,
negyed évre 1 frt.

Hirdetmények díja:

3 hasábos petit-sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Ügyiltés sora 15 kr.

Nagy-Enyed város új szervezkedése.

(B.) A városi képviselőlet egy részének választás utján való betöltése több kiváló buzgalmu férfit juttatott a „város atyái“ közé. Folyó hó 19-én pedig az új tisztviselői kar megválasztásánál fog alkalom nyíltni oly férfiakat ültetni a „nemes tanács“ kebelébe, kiket kipróbált hazafiságuk, e város iránti — személyes érdekek változásától nem függő szeretetük, elméleti és gyakorlati képzettségük, s a munkára, tettere kész buzgalmu méltán kijelöl e fontos állomásokra.

Hazai történelmünk az tanúsítja, hogy Enyedet sokszor megpróbálta a sors haragja s bizonyára, ha tisztviselőiben és polgárságában nem lesz vala a hazafiság erős, a város iránti szeretetük határt nem ismerő; ha nem lettek volna képzett férfiak, kik diésőségüknek tartották, hogy újja teremtsék e várost romjaiból lankadatlan buzgalommal, most e város helyén is kereshetnők az elmúlt fény és jólét nyomait éppen úgy, mint keresi a tudványó régész pld. Sarmis-egethusát fűtől benőtt romok közepette.

1849-ben a halál, az 50-es években nyomor és szegénység vett lakást a romok között; a 60-as években az éledés, a 70-es években a fejlődési törekvés, a 80-as években az életteljes fejlődés időszakait értük meg. s most rajtunk a sor, hogy törhetetlen kitartással folytassuk a munkát. Derék tisztviselőket kell beállítani; bötes megfontolással jó munkarendet kell meghatározni, mely helyes sorozatban létesítse a szükségest, a hasznost, a kellemet s a díszest. Mely kellő arányban tegyen eleget a szellemi fejlődés követelményeinek, és fenntartsa, bővítsé az anyagi erő forrásait. Mely ne csak a jelent tekintse, hanem igyekezzék a jövőt is biztosítani. És végül tegyünk meg mindent szülőföldünkért: e városért, de egyszersmint ne feledjük, hogy nemcsak egyedül e város képezi a hazafiság, a művelődés, a korszerű haladás biztos fészket, hanem

vannak e hazában s különösen e megyében is oly városok, melyekkel nemes versenyre kelni helyes, de őket, ha netalán gyöngébbek, mintsem buzgó törekvéseiknek megfélemlhessenek, atyafiságos indulattal támogatni kell úgy és ott, a mint s a hol lehet. Így azután viszonzásul mi is megvárhatjuk a szívélyes támogatást, valahányszor erre alkalom nyílik.

Reméljük és hisszük, hogy Nagy-Enyed város derék polgármestere, buzgó tanácsa s ezeket támogató, de egyszersmind lelkiismeretesen ellenőrző képviselőlete kiváló tevékenysége folytán egy — az eddiginél szebb és jobb korszaknak nyitja meg folyamát. Adja Isten: úgy legyen!

Észrevételek „Egy hazafias román nyilatkozatára.“

III.

A XIX-dik századnak jutott feladatul elenyésztetni mindama sérelmeket, melyek a lelkiismeret szabadságával s a törvényelőtti jogegyenlőséggel ellenkeztek. Am az 1789-iki forradalom eszméi — bár széles körben terjedtek el, — nem valósultak meg mindenütt azonnal és egész terjedelemben, s ha az akadályokat tekintjük, bátran állíthatjuk, hogy Magyarországon s az akkori Erdélyben nem éppen a magyar nemességen mult a szabadelvűség vívmányainak korábbi valósítása. — Magyarország és Erdély sorsát Bécsben intézték jó sokáig s a nemzetnek nemcsak fejlődése eszközeit, hanem századokon át törvényesen biztosított alkotmányos jogaiért is minduntalan küzdeni kellett.

Mig azonban Magyarországon nem volt meg a 7 főbűn: a 3 nemzet és 4 vallás, s a kedves horvát testvérektől s a Jellasiék és Rajasiék által vezetett szebektől eltekintve, — sem a felvidéki tót, sem a szepességi szász, avagy a bihari, máramarosi román nem akart közjogi tekintetben külön „natio“ lenni, — addig Erdélyben mindezekhez hozzájárult az is, hogy Bécsből erősebb függésben állott s a szabadelvű előhaladásra majdnem

minden lökést Magyarországtól kapott. Nem azért volt a fejlődés oly lassu, mintha nem lettek volna felvilágosodott szabadelvű férfiak, kik pl. az urbériség, a Magyarországgal való unio stb. tekintetében a megyék markalissain s az 1834. 1837. 1841. 1846-ik évi országgyűlésen lelkesen fel nem szólaltak volna, — hanem mert ezen felszólalások a kormánytól kinevezett kir. hivatalosok, a bécsi kormány reactionarius irányát pártoló szász követek s különösen az alkotmányos élel iránt ellenséges indulatú kormány által kellő tekintetbe nem vétettek s nem pártoltattak. Ez eljárásnak lehet tulajdonítani pl. hogy az urbér szabályozásáról szóló törvény sokkal hátrább állott a magyarországinál, az „unio“ kérdését pedig sok ideig egészen mellőzték, holott ha az „unio“ már 1848. előtt esenedebb időben lépett volna életbe, bizonyára sok katastrofát elkerülünk mindnyájan.

És ezeket előre bocsátva, de szem elől sohasem tévesztve, itt igazat kell adnunk a főt. kano-nok urnak, midőn azt állítja, hogy „az 1848-iki szabadságnak, robot eltörlésnek és jogegyenlőségnek életbeléptetése nem épen egészen az erdélyi birtokos nemességnek köszönhető“, — de viszont azt is kérjük elismerni, hogy amig pld. a szász nemzet „ösztonszerűleg ellene volt minden haladásnak, melynek első feltétele volt: lemondani kiváltságairól, előjogairól s egygyé olvadni azokkal érdekekben, jogban, törekvésben, kik felett uri jogokat gyakoroltak“ — addig Alsófehérmegye rendei a háziadó elvállalását határozatilag kimondották, 1841—3-iki országgyűlésen indítványba hozottak a nemességnek az adófizetésben s az 1846-ik évi országgyűlésen tekintélyes kisebbség küzdött az „örökváltság“ eszméje mellett. Hogy mily akadályokat gördített az akkori kormány az erdélyi reform törekvések elé, — például hozhatjuk fel azon körülményt, miszerint az erdélyi udvari kancellária 1847. márczius 5-én megrendelte, hogy Erdélynek Magyarországgal való politikai egyesítéséről irt czikket, értekezést a felség előleges engedélye nélkül a lapokba fel ne vétessenek — s azok más uton és alakban ki ne nyomattassanak. Még inkább illusztrálja az akkori viszonyokat, hogy midőn a pozsonyi országgyűlés elindította, az általános ohajtás teljesítése végett, gróf Teleky József

TÁRCZA.

A deák-életből.

Sok furesaság esett meg régen is a deák-emberen. Legtöbb furesaság talán mégis az enyedi deákokon szokott megenni. Ezekből a jó fiukból abban a szép ifju korban kitélik minden: szónok, költő (nem pénzköltőt értek), tudós, kritikus, tanácsadó, szépelegő, hős, — ha a körülmények úgy hozzák magunkkal — gyorsfutó, komoly jó barát, tréfát tűző pajtás, eserben hagyó kollega stb. stb.

A deák-élet végetlenül gazdag tárbázából fogok elővenni és elbeszélni egy kis ártatlan, de mulatságos történetet, mely a régebbi enyedi deákok egy tagjával esett meg még akkor, mikor a deákok még tógában jártak s a deáki méltóság egyik ismertető jele a hosszuszára pipa, a „longissima“ volt.

Azon korban, melyben a most elbeszélendő történet megesett, nem volt annyi akadémia, mint most. Így pl. nem volt külön theologiai akadémia, jogi akadémia, gazdasági akadémia, tanárképző akadémia, bölesészképző akadémia stb.; nem volt annyi képezde, pl. színképezde, tanítóképezde, zenészképezde, tisztiképezde, vinczellérképezde, körjegyzőképezde stb. stb., mint most.

A tanuló eljött Enyedre az ország minden részeiből, tanult a kollegium-czipón szorgalmasan, tanult mindaddig, mig egyszer azon vette észre magát, hogy deák lett belőle. Aztán megint tanult tovább rendszeren egy vékony szál fagygyu-gyertya mellett, néha tűzvilágnál, néha holdvilágnál, amig egyszer ismét azon vette észre magát, hogy

ő kész theologus, jogász, bölesész, képzet zenész, ért a gazdaság minden ágához, a pénzügyi műveletekhez. Tud lenni pap, tanár, gazdatiszt, prefektus, notarius, iskola-tanító, színész, spekulans, író, képzett katona, — szóval minden, a mire az állami és társadalmi életben szükség van.

Azon korban a deákok nem is siettek oly hamar kilépni az életbe, mint most. Akárhány megérte az enyedi kollegium falai között életkorának 30—35, sőt negyvenedik évét is.

Ezek között volt olyan, aki deáki éveinek folyama alatt gyűjtött egy rakás pénzt, rendezett be egy kis pin-czegazdaságot. — Aztán volt olyan is, a ki nem gyűjtött pénzt, ki a más pincezjének a tartalmát fogyasztotta. Volt olyan, ki mindig praedikatiót tanult, az enyedi vidéki ek-klesiákban s más távolabbiakban is gyakran praedikált, de a hívek nem siettek őt lelki ügyeik gondozójául elkapni. Ott hagyták a kollegiumban, hogy „még ériék!“ Aztán némelyik meg is ért ott ugyanarra, hogy fejének hajszálain a tisztos kor határaihoz való eljutás komoly jelei mutatkoztak.

D. J. barátunk a korosabb régi deákok ezen csoportjához tartozott. Megérte ő az enyedi kollegiumban életének azon évét is, mely közelebb állott a 40-hez, mint a 30-hoz.

Ezen tisztos életkort hol tanulva, hol nemtanulva, minden esetre sok pipaszó mellett érte el a kollegiumban. Nagy tehetsége nem volt a tanuláshoz, de azt a mi kevés volt is, nem szerette tulfesztetni. Sokat nem tanult, hanem a mit tanult, azzal sem volt igen tisztában. Pénzt sem gyűjtött, azt elgyűjtötték előle mások. Pincezje sem volt, hanem volt másnak, s ő meg-megtalálhatta módját, hogy annak tartalmából illő quantumban neki is jusson.

D. J. a papi pályára készült. Ez okon nem erősen drága idejét praedikatiók megtanulására s ezek elmondásába való maga begyakorlására szentelte. Tudott is három-négy praedikatiót, melyekkel aztán végig járta a környék ekklézsiáit, sőt néha két napi járó földre is eltávozott, hogy azokat elmondhassa.

Ezeket a beszédeket úgy osztotta be, hogy ugyanarra ugyanazon ekklézsiába sor hamar ne kerüljön.

A beszédeket rendszeren fenszavalt tanulta be s annyiszor gyakorolta magát azok elmondásában, hogy rendszeren a vele együtt lakók hallomásból megtanulták jól, s néha kissé még jobban is tudták mint ő maga.

D. J.-t a vidék ref. papjai igen jól ismerték. Egyházi szolgálatának valami szerfölt nem örvendettek, — még kevésbé a hívek, de azért praedikátornak, mikor ajánlott, elfogadták s a szolgálat végeztével — a mint illet — megvendégelték, s ha barátja kísérté el — egy vagy kettő — azokat is.

Barátjai könnyen s így gyakran változtak s ő aztán az eltávozott, vagy hűtlenné vált barátok hiányát az ifjabb nemzedék soraiból szokta helyre pótolni. Ez okon akár hányszor megtörtént, hogy a tisztos öszülésnek indult D.-nek voltak olyan barátai is, kiknek bajszok serkedezésnek még alig indult. Ezek aztán így szokták őt szólítani: „szervusz Józsi bácsi“, „hogy vagy Józsi bácsi?“ „vigyél minket is édes Józsi bácsi lelkem, bizony isten jól fogjuk magunkat viselni.“

Nagy grácia volt, ha valamelyiknek megígérte, hogy a vidékre teendő közelebbi kirándulása alkalmával magával fogja vinni. Az ifju barátok is örültek ennek, mert ilyenkor egyik vagy másik pap asztala mellett Józsi barátjuk jussán jó ellátásban részesültek. Ez a kilátás nem kis mértékben

kormányzó az erdélyi országgyűlés egybehívását folyton sürgette, annak daczára, hogy Magyarország újabb alkotmányos életének alapul szolgáló törvények s ezek között az Erdélyi-vel való „unioról” szóló törvény is. — már ápril hó 11-én királyi szentesítéssel ki lettek hirdetve. — felterjesztései siker nélkül maradtak, úgy hogy „a felség jóváhagyása reményében” kénytelen volt ő maga összehívni a Karokat és Rendeket 1848. május hó 29-re. Később megjött a felségi jóváhagyás s ezzel együtt a királyi előterjesztések, melynek 3-ik pontja az „unio” volt.

A kolozsvári országgyűlés 1848. május 30-án egyhangulag hozta meg az „Unio” törvényt s az június hó 10-én felségi megerősítést nyert. Ezzel egyszermind mindama törvények, melyeknek elveit oly sokáig hiába küzdötték a legelkeszebb honfiak, az erdélyi részekre is érvényessé váltak. Es itt veti fel azon kérdést a főtiszt. kanonok ur, „hogy történhetett, hogy a románok a 48-iki nyert jótéteményekért a helyett, hogy hálával legyenek, fegyvert fogtak a szabadságot harcolók ellen?” — Feleletül s magyarázatul azt adja hogy a balázsfalvi népgyűlésből az országgyűléshez beadott kérvényben foglalt kívánatok nem teljesítettek, s hogy e kérvény az országgyűlés színe előtt nem is tárgyalatott volna.

*

Lássuk csak kissé az események folyamatát. A pozsonyi országgyűlés meghozta a híres márciusi törvényeket. Ennek hírére általános mozgalom vette kezdetét az erdélyi részekben, a nemzetiségi pártok tömörülési kezdetek. Elsők voltak a szászok s többen a bécsi reakcionárius párthoz tartozó császári katonaság közül, kik Nagy-Szebenben egy színházi előadás alkalmával rendezett tüntetésen kijelentették, hogy az „Uniot” csak Ausztriával, a fekete-sárga zászló jelképe által kifejezett osztrák császársággal, nem Magyarországgal kívánják létesíteni.

A szászoknak az „Unio” megbuktatására ezéző törekvései közben megtörtént a moldovai bojárság sikertelen lázadása; a menekültek Dácia eszméjével, az Oláhországgal való egyesüléssel izgatták erdélyi nemzetfeleiket s ehez hozzájárulván az is, hogy az erdélyi urbéreszek meghallván a magyarországi jobbágyság felszabadítását, elhitték gonosz igazgatók azon ámitását, hogy a „császár” rég elhatározta az ő felszabadításukat is, de ezt földesuraik nem akarják megengedni stb. Így történt, hogy már április havában elkezdették, májusban pedig tömegesen folytatták az urbéri szolgálattal megtagadását, s midőn Barnuez Simon és társai, kik 1845-ben Balázsfalván, Lemény János püspök elleni magaviseletük miatt kizárattak, magukhoz ragadták a vezérszerepeket, a nép vakon követte őket. Ők tartották — tilalom ellenére — április 30-án az első balázsfalvi gyűlést, s ők szerepeltek a május 15-iki második gyűlésen is, melyet a püspökök kérelmére a kormányzó, hivatalos személyek kiküldése mellett, megengedett.

A főtiszt. kanonok ur azt mondja, hogy a román nemzet békés uton akarta kivívni jogait s korántsem fogott „mindjárt eleuiteni fegyvert, vagy láncsát.” Mi pedig azt állítjuk, s a ki a balázsfalvi gyűlés lefolyását ismeri, azt kénytelen állítani, hogy a románság szerencsétlen ve-

átszott közre, hogy J.-vel az ifjabb nemzedék sorából a tehetségesebb deákok is könnyen bensőbb baráti viszonyba lépjenek.

Ezek közé tartozott N. E. és F. J. is. Deákok voltak ezek is, még pedig a javából, de egyszermind azok közül valók, kik minden dolognak a kedélyes oldalát szerették megragadni.

B. megígérte N. E.-nek és F. J.-nek, hogy a közelben vasárnapon magával viszi a vidékre. Tehát rendezék ugy dolgukat, hogy mehessenek vele. Ezen ígéretét B.-nek ők igen természetesen örömmel és köszönettel fogadták, s alig várták, hogy a nagy napra felviradjanak.

J. barátunk vasárnapi kirándulása helyéül ez alkalommal egyik Enyedhez legközelebb fekvő vidéki ekklesiát szemelte ki. Ez nolt legközelebb, aztán itt szokott legszívesebben fogadtatásban részesülni. Ezekhez járult még az is, hogy a papi háznál csinos leányok voltak, kik a J. barátunk szemét aligha meg nem szúrták.

N. E. és F. J. barátainak sietett is tudokra adni, hogy a tervezett vasárnapi kirándulás helye F.-d fog lenni, mely kijelentést ők „helyes”-léssel veték tudomásul.

F.-den D. J. már több rendben praedikálván, szükségessé tartotta, hogy egy új beszédre készüljön el. — Attól tartott ugyanis, hogy betanult beszédeit az ottani hívek felismerik, mintán azon szövegeken már mindeniket elmondotta, némelyiket kétszer is, némelyiket négyszer is.

Szükséges is volt, hogy J. barátunk elvégre egy új beszédre is készüljön, mert betanult beszédeit valóságos jól iémerték a hívek minden ekklesiában, hol ő megszó-
kott fordulni.

zetői e gyűlésen nyomták a magyarság s az Unio ellen felbőszített nép kezébe a fajgyűlölet fegyverét, hogy azt, midőn inteni fogják, a legborzasztóbb módon használja. Nem tudjuk, szemtanuja, részese volt-e a főtiszt. kanonok ur e gyűlésnek. Ha ott volt: hallhatta, ha nem volt: másoktól megtudhatta, hogy miként folyt le. Az első nap esendes volt; de a következők már nem voltak oly „komolyak”, mint állítani méltoztatott, hanem igenis komoly aggodalmat keltők. Midőn pld. az elnöklő tisztes ősz Leményi szólni akart, százbang kiáltotta, hogy: hallgasson, míg Barnuez, a gyűlés egyik alelnöke, indulatosan förmédt reá s az öreg Mikást felvitte a szöszékre s annak véző fejére rámutatva így szólt: „Ime ez a magyarok műve! Ezt fogja nekünk adni az Unio! Ilyen a magyar testvériség!” stb. És ugyan mit tartunk azon eljárásról, hogy a Bécsbe menő küldöttségbe más fejedelem alattvalóit választotta be, s mintegy nem akarva tudni a fennálló törvényes kormányról, egy Comitét választott, mely azután Barnutz vezetése alatt állandósította magát s később nyíltan a reactio esz-
közül szegődött: rendes fizetés mellett! Hát bizony ezek oly tények voltak, melyeket nyhizsem, velünk együtt a főtiszt. kanonok ur is sajnálatsoknak, s következményeiben valóban veszéseknek ismer el.

A főtiszt. kanonok ur azt állítja, hogy a balázsfalvi „békés kérés” nem tárgyalatott volna az országgyűlés színe előtt. Pedig az országgyűlés igenis foglalkozott vele s június hó 20-án határozat képpen kijelentette: „hogy jó és rosz sorsukban századok óta osztozott s ma velük egyenlő jogokat bír. egyenlő kötelességek alatt álló polgártársai-
kat rokonszeretettel kell fölsegíteniök s ügyököt, a hon javát s biztos fönmaradását szem előtt tartva, részvételt venniök. Ezek figyelembe vétele s a K. K.-nak és R. R.-nek irántuk való szives érzelmé s minden jóra, törvényesre és méltányosra készségök kijelentése mellett meghatározták, hogy az 1848-ki magyarországi törvények által, melyek érvénye az Unio után Erdélyre is kiterjed, ezen polgártársainak ugy sérelmeit, mint jogos panaszaiknak okát elenyésztetve s igazságos ohajtásait betöltve látják. Az ezek után még kérelmeikben és „Emlékirat”-ukban foglalt s függőben maradtaknak tekinthető ügyek igazságos és czél szerű elintézése az Erdélyen kívül lakó oláhok, sőt a hon minden más lakóit egyiránt illetvén, s az ily ügyek a hon minden lakóinak képviselőiből egybealakulandó közös törvényhozás tárgyait tevén: helytelen lenne itt külön törvény hozásába avatkozni.”

Török Bertalan.

(Vége köv.)

Nyilvános számadás.

Nagy-Enyed, 1884. decz. 12-én.

Tekintetes szerkesztő ur!

Midőn nagybecsű támogatásért szerény ügyünk érdekében legforróbb köszönetem nyilvánítottam a tek. szerkesztő urnak; ugyanakkor, ígéretemet beváltandó, azért eszedem, legyen szives becses lapját igénybe vennem a végre, hogy a „Fillérestélyt” rendező bizottsághoz a városi szegény tanulók felruházására és számokra egy „karácsonfa” felállítására begyűlt „fillérek”-ről és adományokról nyilvánosan is beszámoljak, a mint következik.

1884. nov. 9-én tartott értekezleten fillérekből begyűlt 2 frt 60 kr. 1884. nov. 29-én tartott I-ső fillérestély

Az új beszédre J. a hét folytán el is készült. Mikor az már be volt tanulva, felhívta N. E. és F. J. barátait, hogy előlegesen is hallgatnák meg a beszédet, melyre készült s bírálják meg „komolyan” ugy-magát a beszédet, valamint az előadását. Ha az előadás netalán hibás lenne néhol, neki jóindulattal, minden tartózkodás nélkül mondják meg, mert ő kész a jóindulatu figyelmeztetést elfogadni s ahhoz alkalmazkodni.

Szombaton délután a deákoknak nem szokott sok dolguk lenni, ilyenkor tehát leginkább reá érnek, hogy a más colga igazításában is részt vegyenek.

N. E. és F. J. is a szombaton délutánt jelölték meg J.-nek, mint olyan időt, mikor idejök lesz a hármuk által alkotott-bizalmas körben őt meghallgatni s a korrekt és csinos előadásra vonatkozó utasításait, mennyiben ilyeknek megadása szükségesnek mutatkozni s a menyiben ők is értenek hozzá, megfogják adni. s mellett a megtisztelő bizalmat igen szépen megköszönték.

A próba szónoklat megtartása helyéül a kis kollegium terme szemeltetett ki. Itt ugyanis volt egy olyan asztalos készítmény féle (másként alig lehet meghatározni), melyet próbaszónoklat alkalmával szöszékkül is lehetett használni. Máskor az illető tanár vagy tanító tartott ebből előadásait.

A próbaszónoklat megtartására kitűzött idő elérkezvén D. J. két benső barátjával a kis kollegium termébe bezárulnak, az ajtót, hogy a hivatalos barátok alkalmatlanságaitól mentve legyenek bezárják s a próbaelőadás csakhamar kezdetét veszi.

(Folytatása köv.)

alkalmával adakoztak: Farkas Mária 1 frt. Papp Gyuláné 1 frt. Sáska Sándorné 30 kr. Özv. Barabás Lajosné 30 kr. Ugyan ez este a Papp Gyuláné ivén: Br. Splényi Henrichné 1 frt. Dr. Magyar Károlyné 1 frt. Schatt Laura k. a. 40 kr. Gazi József tanár Kolozsvárról 1 frt. Fillérekből begyűlt 4 frt 40 kr. 1884. decz. 6-án tartott II-ik fillérestély alkalmával adakoztak: Özv. dr. Donogány Jakabné 1 frt. Dancs Samuné 20 kr. Nagy Sándorné 50 kr. Pünkösti Ferenczné 1 frt. Kovács Gyuláné 1 frt. Czirner Józsefné 1 frt. Vágó Ferenczné 50 kr. Császár Zsuzsanna 20 krajczár. Török Bertalanné 1 frt. Dézsi Anna kisasszony 50 kr. Straub Károlyné 30 kr. Bodola Jánosné 20 kr. Lőrincz Mari k. a. 30 kr. Hudelisz Mátýásné 1 frt. Bartók Györgyné 40 kr. Özv. Benda Jánosné 30 kr. Özv. Link Simonné 30 kr. Gáspár Jánosné 1 frt. Frits Vilmos 1 frt. N. N. 1 frt. — Fillérekből begyűlt 3 frt 52 kr. Azóta adományokkal hozzájárultak: honvédőorvos dr. Nagy Albertné 2 frt. Özv. Hendel Jánosné 20 kr. Reich Mihályné 40 kr. Herdegén Ferenczné 20 kr. Feiler Farkasné 1 frt. Vén Ferenczné 30 kr. Scheidel Józsefné 50 kr. Hammermann Netti 30 dr. Özv. Albert Elekne 1 frt. Gajzágó Simonné 50 kr. Rotter Antalné 50 kr. Özv. Tenkei Jánosné 40 kr. Jakab Károlyné 50 kr. Özvegy Grünfeld Ignáczné 40 kr. Lőseai Lajosné 50 kr. Egy valaki 20 kr. Richter Teréz 40 kr. Csiki Jánosné 20 kr. Cservesi Róziáné 20 kr. Sándor Lajosné 30 kr. Wekszler Ferencz 50 kr. Mészáros Józsefné 30 kr. Özv. Székelyhidi Jánosné 20 kr. Simalya Mihály 50 kr. Bodola Lajos 50 kr. Izay Gergelyné 20 kr. Sándor Miklósné 20 kr. Sebesi Ádámné 1 frt. Az egész közlemény összege 43 frt 22 kr.

Fogadják a nemes szívű adakozók e szentügy meleg pártolásáért legforróbb köszönetünket. A fillérestélyt rendező bizottság nevében

Nagy Mózes,
pénztárnok.

CSARNOK.

A cholera bacillusok oly sokat emlegetése alkalmával.

(Természettudományi beszélgetés.)

(Vége.)

Legyenek azonban ezen kicsi növények akár milyen alaknak, vagy okozanak bármint, szerkezetökre nézve mindnyájan megegyeznek egymással; szerkezetök igen egyszerű; áll kívülől egy finom hártýából, mely rendkívül ellenállási erővel bír a különböző külső behatások iránt, ezen kívül pedig az a nedv foglal helyet, mely a növény életét fenntartja: a protoplásmá és így voltaképen az egész Bacterium egy sejt értékének felel meg. Felismerésükre nézve igen jellemző a mozgás. Talán egyetlen faj sines, mely ne mozogna, sőt az egyes fajok megkülönböztetésénél a mozgás mineműsége ismertető jelül szokott fölvetetni. Egyik részük mint a golyó gurul különböző irányokba, a másik kigyózza halad előbbre, a harmadik ropant gyorsan nekifutamodik, azután anélkül, hogy megfordulna (mint a mozdony a sineken) hátrafelé halad és így tovább. Életképességük bámulatos. Teljesen kiszáradva, hogy már semmi életműködést nem képesek felmutatni, ha több éven át tetszhalottaként pihennek, alkalmas életviszonyok adtával ha nedves közegbe jutnak, mintha semmi sem történt volna, új életre, vidám tánczra kelnek. Ha növényi vagy állati részeket egy vagy két napig vízben hagyunk, azután egy cseppet a vízből nagytó alatt (legáltalább 7-800-szoros nagyítással) megnézzük, már ott hemzseg a millió számra menő Bacterium had, mint a rothadás kezdetének biztos előhírnöke.

Ha már nem is dió, hanem még magyaróhéjba szoritva bár, egy kis tájékoztatást nyújthatunk a Bacteriumok mibenlétéről, azt hisszük, egy pár kérdést némi sikerrel köczkázthatunk arról is, hogy vajjon miben is áll az a cholera bacillus-historia?

Annai mindenesetre constatálva van, hogy a cholera betegek ürülékeiben Bacteriumokat mindig lehet találni. Igen ám, de Bacteriumot nem csak itt, hanem számtalan, sőt minden helyen millió számra kaphatni, fogja mondani olvasónk, éppen az általunk előbb elmondottak alapján — és egészen helyesen. Mi azonban erre viszont ezt válaszoljuk: igaz van t. olvasóm, hanem már most vizsgáljuk meg azt, hogy miféle faj éppen az, a melyet itt kaptunk? Helyezzük a nagytó alá. Ha a t. olvasóm belenéző, — feltéve, hogy mikroszkopizálni nem szokott — látni fog ott mindenfelét, figyelmes lesz erre meg amarra s, de azt a mit látni kell, biztosítom, hogy nem fogja megtalálni; azután — mondjuk — belenéző egy magunk szörű ember, a ki már szokott mikroszkopizálni — hosszasan nézés után csakugyan észre fogja venni és meglátja a Bacteriumokat; azonban ha nem foglalkozott kiválólag az illető életében ezen szervezetekkel: nem fog biztos itéletet mondhatni, ha vajjon ez a Bacterium-faj csakugyan az-e, mely a cholera okozza, vagy egy más. — Végre, mondjuk, belenéző Koch, a híres bacteriumtudós és ő azt mondja: igen, ez a cholera okozó Bacterium. Mi, higgye el t. olvasóm, igazat adunk neki. Miért? mert ez a tudós

nem egy
tének eg
zonyosan
éppen, n
a priori
Ezen ut
igen sok
a mikro
felől ma

A
peztek
teljes ki
látott tá
rulnia
ségének
vita. Az
a chole
tökélete
olvasó.
nyos na
minden
micsoda
ezen ap
A tech
is el le
tök cul
csak ig
megbiz
juk, ha
érünk
moudar
ezeket
kimul.
a kétel
mint a
letes k
got ne
ok nél

zák, n
lan egy
hogy a
hatolag

cialásr
képese
tettük
a piez
hártýa
réghet
nagyok
egy m
szerve
fér el.
a t. o
tömeg
milyen
hogy
t. olva
Bacter
desinf
nem a
és mé
bacter
bizony

ezek
tudós
röket,
san l
tudon
sokka
az ell
termé
zel ro
akkor
leszen
ban l
tekint

a fest
tője,
örök
talma
lan, s
retlen
vagy
rázso
galon

nem egyszer, de ezer- meg ezerszer látott ilyeneket, életének egrészét ezek vizsgálásával töltötte el és így bizonyosan pontosan fel is fogja ismerhetni azokat, akkor éppen, midőn a viszonyok is kedvezők arra nézve, hogy a priori is feltehető legyen ezen szerves lények jelenléte. Ezen utóbbi argumentum talán éppen gyöngítőnek látszik igen sokak előtt, azonban a dolog nem éppen úgy áll, mert a mikroszkopai látásnál nagy előnyül van, ha a látandók felől már előre némi tájékoztatással bírunk.

A mikroszkop alatt látottak mindig vitatárgyat képeztek és képeznek jelenleg is, mert az abban látott kép teljes kifejtésére és megmagyarázására nem elég csak a látott tárggyal megelégedni, hanem ehhez szükséges járulnia még az ész helyesen kombináló és felfogási képességének is. Ezért a tudományos mikroszkopiában a sok vita. Azt elhisszük, hogy még nem sikerült Kochnak ezen a cholera okozó növényi szervezeteket tisztán, mindentől tökéletesen elkülönítve tenyésztenie. De hiszen tudja a t. olvasó, hogy sokszor milyen nagy nehézséggel jár bizonyos nemes fajú növényeknek is a kultiválása, hogy azok minden korcosodástól mentek legyenek; hát már most micsoda ügyesség és találékonyság szükséges ahhoz, hogy ezen apró szervezeteket valaki ilyen értelemben művelhesse? A technikai ügyesség, a mi mai napig már ezen a téren is el lett érve, bámulatos; elég lesz, ha csupán az élesztők kultiválására hivatkozunk; a Bacteriumoknál ez még csak igen ritkán és ezen kevés esetben is nem teljesen megbízhatólag sikerült. Már pedig magunk is azt mondjuk, ha csak akkor lesz ezen teoriákból tény, mikor oda érünk el, hogy képes lesz egy tudós előállítani és azt mondani: itt van egy esomó cholera okozó Bacterium, ezeket most egy bizonyos állatba beoltom s az cholera kimul. Ha ez minden esetben sikerülni fog, azt hisszük a kételyek nagyban oszladozni fognak, éppen annyira, mint a hogy nőnek azok most folyton a még nem tökéletes kísérletek alapján, de csak azok előtt, a kik a dolgot nem értik alapjában és az egész teoriát minden igaz ok nélkül szerencsés plausibilisnek feltüntetni.

Az a vélemény, hogy a cholera Bacteriumok okozák, nem légből kapott elmélet, hanem a tények számtalan egybevetés bizonyítékain épült föl és emellett bizonyos, hogy a ragályok fertőzését ezáltal érthetően és elfogadhatólag lehet magyarázni.

Még egy pár szót akarunk koczkatatni a desinfiálásról. A desinfiálás alapja az, hogy az erősebb savak képesek a Bacteriumok életműködését beszüntetni. Emellettük fennebb, hogy mekkora életképességgel bírnak ezek a piziny szervezetek, hogy mindenikük egy elleutálló hártával van körülvéve; emellettük továbbá, hogy milyen véghetetlenül aprók, vegyünk pl. egyet közülük még a nagyobbak közül, tégyük föl, hogy ezerszeres nagyságú egy milliméter nagyságúnak látszik; már most egy ekkora szervezetből egy köbmilliméter területen éppen ezermillió fér el. Ebből azt hiszem még inkább fogalmat szerezhethet a t. olvasó, hogy mily apró lények ezek, s hogy minő tömegekben és számmal léphetnek fel. Hogy aztán ezekre milyen módon hathasson az a gyenge sav oly módon, hogy azok megtemmüljenek? . . . annak eldöntését a t. olvasóra bizzuk. Legbiztosabban el lehet pusztítani a Bacteriumokat a nagy hőmérséklet által; ezt azonban mint desinfiáló közeget nem lehet alkalmazni; a hideg már nem annyira kártékony, mert még -85°C -nál is életképességet megtartják. — Ugy látszik, hogy a tisztaság és mértékletes élet sem valami nagy barátja a cholera-bacteriumoknak, míg a desinfiálás egyáltalában éppen nem bizonyult elég eredményesnek.

Ez időszerint az emberiség valóságos háborút folytat ezekkel a láthatatlan veszélyes ellenségekkel. A természet-tudósokat ugy tekintethetjük, mint a háborúban az élelreuroket, kik az ellenséget minden irányban lehetőleg biztosan kifürkészni törekcsenek és a fűrészés által nyert tudomásukat közlik a törzskar tagjaival vagyis az orvosokkal, kik aztán tervnek és módozatokat gondolnak ki az ellenség leverésére. Majd ha ezeknek is sikerülni fog természethistoriájukat oly pontosan ismernünk, mint közel rokonaiknak az élesztőpenészeknek vagy élesztőknek, akkor bizonyára az ellenök folytatott harc is sikeresebb lesz. Ily irányban a Bacteriumokkal jelenben első sorban Pasteur párisi tanár foglalkozik, ki már eddig is e tekintetben sok figyelemreméltó eredményt ért el.

Mikroszkop.

Naplómból.

Berlin, 1884. október hava.

(Folytatás.)

A következő nap nagy gyásznapja volt Bécsnek és a festőművészetnek. Mackart korunk egyik legjelesebb festője, rovatlanul feküdt. E nap vala, midőn számos tisztelői örök búcsút verének tőle és elkisérték őt oda, hol a hatalmas és gyenge, a gazdag és szegény, a tudós és tudatlan, a világot bámulatra ragadó művész és az élet ismeretlen köztitve felett egyformán hangzik el a szó: „por vagy és porrá kell lenned.“ A vászonra életet varázsolni képes erő elhagyta a porhüvelyt, melynek nyugalomra helyezésénél mi is jelen valánk. A Károly-templom-

ban folyt le a szertartás délután 4 órakor, de a templom körüli tér már 2 órakor elbertengertől volt elárasztva. Az idő sötét, boros volt. A nagyobb épületeken gyászlobogók lengtek, az utcákat hullámzó sokaság borította a közelben mindenütt. Négy órakor jött a gyászmenet. Elöl három lovas, kiket a festészeti akadémia növendékei követtek nyolc sorokban. Ezek után a gyászkoesi jött, melybe nyolc koromfekete ló volt fogva, azután a három koszorukkal telt kocsik és ezek körül a fáklyavivők roppant száma és végre a kocsik végtelen sora. A harangok fájo zugása, a természet borus gyászja, a fátlyolba vont gyászlámpák és a füst nélküli égő fáklyák halvány fénye mely benyomást gyakorolt minden kedélyre. Mi is a gyászmenettel tartottunk, a szertartás bevégződése után, az Elizabethbrückén át a Hauptstrassén a Lotharingenstrasséba, melyben a „Künstlerhausban helyezték el a nagy halottat.

De hagyjuk őt csendesen pihenni, mi pedig induljunk tovább bujdosásunk helyén. Megnéztük még Bécsben a királyi Schatzkammert, hol úgy jártunk, mint a közmondás mondja, hogy nem láttunk az erdő miatt fát. Tenger kincs van ott, csak az a kár, hogy senki sem lehet boldogabb általa. Végre is csak annyira jöhetünk rá, hogy bizony nagy ur az a király! Azután a királyi sirlotba vezetett le egy sötét lilaszínű bársony tógás nagyszakálu barát, aztán beszélt ott nekünk minden ravatalnál kevés ideig és mégis nagyon sokat, a miből mi tán ha magyarul lett volna sem érthettünk volna semmit. Megnéztük még a nagyobb gyűjteményeket, majd ismételtelen felkerestük az opera theatert, hol meg is találtuk a kárpótlást első veszteségünkért. „Wioletta“ operát hallgattuk végig kitűnő művészekkel. A főszereplők kivétel nélkül oly gyönyörűen énekeltek, hogy mi mindenikre ráfogtuk „ez a legjobb.“ Egy terjedelmes német asszonyágnak még felvilágosításokkal is kellett szolgálnom, hogy melyik Bianca? melyik Sommer? és ki az a ki most jön olyan szépen énekelve? stb. Adtam is én neki felvilágosításokat, de gondolom nem lett okosabb belőle.

Nem akarván azonban olyan tolszkodó lenni, hogy igen megismertessem Bécsot, és aztán mikor a t. olvasó oda megy, ne legyen meg az érdekessége — tovább megyek innen is.

Este még Bécsbe mentük, hogy bizony mégis nem épen olyan nagyon hunczfut a német, mert mindenütt nagyon szivesen bántak velünk — reggel pedig már, ha tudtuk volna, köszönhetők volna csehül a járó-kelők, mert Prágában valánk. Csak gondoljuk, hogy nagyon szép helyeken mentünk Prágáig, mert bizony hamar be kelte látnunk, hogy a helység szemlélésére fordítandó fáradság füstbe menne ugy is, épen azért az egész uton csak azt próbálgattuk: mennyivel vagyunk hosszabbak, mint a vasuti kocsik ülései? Egy napot töltöttünk Prágában. Hogy valami rendkívüli meglepetések nem nyujtók az áll, kettőssége által azonban mégis érdekesnek tetszett. A város egyik része egészen ós-régi, barnult épületekből, a más része ellenben csinos, rendezett utcasarokból áll. Minden kiserősége mellett, Prágában esett meg rajtunk két olyan nagyvárosi esély, a mit egybűtt szerencsésen kikerülünk. Első eset vala, hogy egy vezető suhancz 20 kr erejéig rászédett, addig tolokodván, míg felfogadtuk Prága nevezetességeinek megmutogatására. El is vezetett a tanácsház elé és ott megmutatta, hogy mikor az óra üt, egy ablaknál a 12 apostol elvonul és itt kijelentette, hogy Prágának több nevezetessége nincs. Mi is tanácsoltuk neki, hogy gyorsan hordja el közelünkbe magát, nehogy az alkun felül még valami fizelést kapjon, aztán saját erőnkön néztek meg Prágát is. Másik pechünk pedig az vala, hogy (közünk maradt szó legyen) mi bizony Prágában (!) l e v e s z t ű n k. Délután 3 órakor elindultunk tehát keresni, és csak 2 órai keresés után találtuk meg magunkat. Aztán nehogy még egyszer ugy járjunk, szállást kerestünk éjszakára, reggel pedig indultunk tovább. Egészen Erdélyben képzeltük magunkat, olyan hegyeken vitt utunk át. 11 órakor hagytuk el az Osztrák-Magyar birodalom határát Bodenbachnál, hol pakkjainkat a finánc urak megvizsgálták. Utunk ezentul még szebb hejyeken vitt. Mindenütt az Elbe partján haladtunk a leirhatatlan szép „Sächsische Schweiz“ berezei között. Lankás fenyves oldalak felett óriási sziklavárak emelkednek, melyek a természet művészetének emberi kéz alkotása által meg sem közelíthető remekei. És ezen hosszú uton mind így tartanak a messzevonnuló hegyláncok, mind újabb és újabb alakban tűnnek fel, néhol a várfalak belülről is lombbal koszoruzva. Néhol közben-közben ember-kéz alkotása is látszik egy-egy átjáró hidban, mely egyik sziklavárból a másikba vezet; sőt több helyt emelkedik a természet alkotása felett emberi alkotású vár romja is.

Ily nagyzerű helyeken — a milyenek még csak a tündérek várai lehetnek (ha vannak) — jutottunk Drezdáig. Drezda sem esalt meg várakozásainkban. Valódi főváros csinos, rendezett utcákkal, szép épületekkel és igen szép templomokkal. Gyűjteményei épen gazdagok Képtára tul tesz a Belvedere képtáron, gypszmuzeuma szintén versenyezhet a bécsivel, mind borendezés, mind tartalom tekintetében. Sajnálók, hogy uti tervünkben csak egy nap jutott Drezdának. Még sokat láttunk volna ott, ha a ki-

jelölt nap elteltével ezélnk utunk folytatására nem kényserített volna. Már ideje volt kikötni valahol. Sietünk kellett hát Berlin felé. Négy és fél órai szemvilág-vesztő sebes sikulás és a folyton szembe jövő vonatokkal összeközéztől való remegés és — este 7 órakor Berlinben valánk. De már most mit teszünk! Hát bizony erősebb a porosz, tehát megadtuk magunkat egy respektabilis kinézésű omnibusz konduktornak, ki aztán beszállított Berlinbe. És most itt élünk a szó szoros értelmében, mint szegény emberek gazdag városban. És így lesz ez mind végig.

Ein Auswanderer.

VEGYES HIREK.

— **Megyénk alispánja** a városi uj képviselő testület alakuló közgyűlésének megtartása idejéül folyó decz. hó 17-ének délelőtti 11 óráját tüzte ki.

— **A városi tisztújítás**, mint halljuk, f. hó 19-én lesz. A máskor oly zajos gyűlések, előértekezetek, kortes vacsorák ez alkalommal csodálatos képpen elmaradtak. Ugy látszik, hogy a választó polgárság nagy egyetértéssel, egyhangulag fog a legtöbb tisztviselői helyet betölteni. Így pl. a fontos polgármesteri állásra ez alkalommal is Kovács Gyula, sok érdemet szerzet jelenlegi polgármestert fogják emelni. Sebessy Ádám, Eröss István, Fodor Miklós, Lucze Samu és a többi tisztviselők is, kik tehetségük és szorgalmuk által a város érdekeit buzgón igyekeztek támogatni, szintén meg fognak tartatni. Uj tisztviselőkül Török Dániel és Benedek Gábor urakat emlegetik.

— **A koresolyázó egyeslet** jégpályáján az elmúlt két vasárnap délutánján zenező mellett szép közönség gyűlt egybe, 8 pár egy négyest is lejtett. Zene jövőre is minden vasárnapon délután 2—4 óra közt lesz, ha lefog a piros zászló, azaz nincs olvadás. Tagdíjak mint tavaly, egy idenyre férfiaknak 3 frt, nőknek 2 frt, gyermekeknek 1 frt 50 kr. Január 1-jétől kezdve a tagdíj egy harmadrésszel magassabb. Uj tagok beíratási díja 50 kr. Beíratkozhatni dr. Winkler Albert urnál naponkiut d. u. 2—3 óra közt lakásán.

— **Hymen.** Szentpáli Kázmér erdősz Bogránban, eljegyezte Mersich Antonia kisasszonyt.

— **Maros-Vásárhelyt** állandó színház létesítésén fáradoznak. A szingypártoló egyeslet 21.000 frtot gyűjtött már össze. A nagyenyedi műkedvelő társulat választmányában szintén felmerült ez eszme, de mi ugy hisszük, hogy egyelőre elég lenne oly alap teremtése, melyel jelesebb szintársulatokat támogatva közönségünknek valódi művelőzetet biztosítana, s ily módon kizárná a Hegyi fele igazgatókat, kik szerencsétlen társulattal csak szegyet hoznak a magyar színművészetre.

— **A porul járt kéményseprő.** Helyet foglalt magas birodalmi egyikében s a legnagyobb komolysággal látott fontos hivatásához Enyed város legjelesebb kéményseprőinek egyike, az autonóm „Czigánia“ hatalmas vajdája. Ámde a mai sivár kor egyik számító fia nem fával, hanem kocszszal futi kemenczjét s a szénélog megártott a magasra törekvő kormos egészségnek annyira, hogy eszméletlenül zuhant a kürtő alá. Szerencsére kezei volt városunk ifju főorvossa, s midőn látta, hogy a nagy bajjal kiczípielt férfinak keze, lába, nyaka és koponyája épen maradt, elfogta orvosi tudománya tárházának élesztési kísérleteit, még pedig oly jó sikerrel hogy egy óra múlva a patiens már ujra kaparni akarta a kormot, mit félig öntudatlanul, a földön cselekedett meg kezeivel. Czigánia népe pedig értesülvén a „nagy ur“ esetéről, a legkeserűsebb jajok között rohant elő, s megfelelő bánattal vitte baba vajdáját, kinek másnap kutya baja sem volt. Derék gyerekei azonban szentül hitték, hogy ha a dadé leesik a kürtőből, nem is mászik fel többé. Nőszá elkergettek mostoha anyjukat s az örökségen gyorsan meg is osztottak. Képzeltetni örömeiket, midőn ismét csak vissza kellett rakni holmit egy szerencsésébb — eseményig.

— **Goromba férj.** Feleség: „Kedves öregem, neked erre az ablakra rouleauxt kell csináltatnod. — Férj: „Ugyan miért?“ — Feleség: „Mert a szemközti lakást egy katonatiszt vette ki, aki ide beláthat mikor öltözködöm.“ — Férj: „És nézet már ide?“ — Feleség: „Még nem, de akár mikor nézhet.“ — Férj: „No akkor várjuk meg előbb, míg meglát, s akkor bizonyára ő fog rouleauxt csináltatni az ablakára!“

— **Elutasított apostol.** Belényesen él egy 72 éves nyugalmazott hivatalnok, ki magas kora dacára sem bírván a tétlen élethez hozzászokni, felkérte egyik barátját, hogy szerezzen neki valami könnyebb foglalkozással járó állást. A jó barát azt válaszolta a munkakedvelő öregnek, hogy az esztergomi primásnál a tizenkét apostol egyikének állása éppen üresedésbe van. Az öreg elhitte, ugy képzelve magának a dolgot, hogy a tizenkét apostol ünnepélyes alkalomkor a primás kíséretét képezi. Nagy gondalal leirt folyamodását elküldötte tehát a primáshoz. E napokban érkezett vissza a folyamodás a primási irodából ily háttérrel: „Az érsekségnél apostoli állás nem léteztvén, kérelme nem teljesíthető.“ — De azért a hiszékeny öreg holta napjára a belényesiek „apostola“ marad.

— **Piaczi árjegyzék.** Nagy-Enyed. 1884. decz. hó 11-dikéről Hectóliter tisztabuzza 6 frt — kr. Rozs 3 frt 75 kr. Eleggubuzza 3 frt 75 kr. Törökbuza 4 frt — kr. Zab 2 frt 30 kr. 100 kgm. szóna 4 frt 60 kr. Szalma 1 frt 40 kr. Egy kgm. sertéshús 40 kr. marhahús 40 kr. borjúhús 36 kr. berbéshús 28 kr.

KÖZGAZDASÁG.

A vízahólyag mint borderitő szer. Daczára a sokféle újabbnál-újabb borderitő szernek, a vízahólyagot még maig is leginkább és legtöbb eredménnyel használják a borkezelők. Használat előtt kalapáccsal jól összeverik, finom szálakra metszik s 24 órán át vízben áztatják; 24 óra múlva a vizet leöntik róla, bort öntenek rá és pedig minden 10 gr. vízahólyagra 1 ltr savanyu, de tiszta hibátlan bort, melyben miután a vízahólyag jól felduzzadt, tiszta kézzel összegyúrik és tiszta vászon rongyon nyomják keresztül. Vannak, a kik a vízahólyagra előbb csak a bormennyiség egyharmadát öntik és midőn másnapra belealszik, a második harmaddal törik össze s harmadnap ismét az utolsó harmadrész borral gyúrik össze, a nem épen rozsz eljárás. Az egy hordóra szükséges vízahólyag oldatot vederben tehér habzásig fölverik tiszta nyírfa seprőcskével s feltöltik a hordóba, melyel a habzó vízahólyagos bort borostorral, vagy ályukasztott tiszta léczdarabbal összekeverik. Egy hektoliter borderítésre 1—2 gr. száraz vízahólyagot, vagy ennek megfelelő mennyiségű oldatát kell venni. Ha a vízahólyagot mindjárt mind el nem használjuk, jól elzárjuk üvegbe s télen fagymentes hideg helyiségben, nyáron ellenben vagy hideg pinczében lefektetve tartjuk el. Vízahólyaggal csak fehér bort szabad deríteni, mert a vörös bor színéből sokat elvesz. Nehezebb boroknál 4—5 gr. vízahólyagot kell venni, s ha a bor az első derítés után, mire 8—12 nap kel, nem derülne meg kellőleg, óvatos lefejtés után ismét megderítendő.

A borok pasteurizálása. Újabb időben nálunk is kezdődik alkalmazni a bor pasteurizálását, vagyis azt a kezelési módot, mely szerint a bort légmentesen rövid időre körülbelül 60 fokra hevítik. E hevítésnek több czélja van. Első és legkitünőbb eredmény az, hogy az organizmusok, seprűcellák és élesztő anyag biztosan megsemmisítetik s a bor, még a legkönnyebb is, hosszú ideig elállhat. A pasteurizálás által minden teljesen kiejert bort palackozottá lehet tenni. Helyesen kezelt pasteurizált borok a legnagyobb nyári hőség sem árt. A fehér borok pasteurizálásánál rendszeren nagymennyiségű oldhatatlan fehér nyersanyag válik ki belőle, a borok rövid idő múlva teljesen megtörnek, néhány hónap múlva, azonban derítő szerrel még sokkal rövidebb idő alatt is tökéletesen deríthetők. Az így kezelt borokat azonnal palackozókba lehet lefejtetni a nélkül, hogy attól kellene tartani hogy ismét zavarosakká lesznek, újra megtörnek vagy élesztő anyagok által elrontatnak. Olyan borokat, melyeket valamely borbetegség megtámadott, semmi által sem lehet úgy javítani, mint a pasteurizálás által, mely a baj terjedését végkép megszünteti. A másik nagy előnye tehát a pasteurizálásnak a beteg borok megmentése és javítása. A pasteurizált bor mint említettük, a palackozókban többé nem változik. Ha tehát a főrjesítés után lefejtett bort pasteurizálunk, úgy ennél a benne foglalt seprűcellák megsemmisítése és a nagy mennyiségben kivált fehéranyagok miatt utóerjedés nem állhatna be többé, az ily bor soha sem érne meg tökéletesen s megfelelő bouquet-t sem fejleszthetne hanem mindig az eretlen új bor jellegével hirt. A pasteurizálásnak a bor éretté tételére való gyorsító hatását tehát csak akkor szabad alkalmazni, midőn a bor már annyira kifejlődött, hogy bouquet-ja tapasztalás szerint már legfőbb csak fokoztathatnék még. Ha az ily bor pasteurizálunk, szintén kiválik belőle fehérnye anyag és bouquetja igen rövid idő alatt teljesen kifejlődik. Számos borkostoló próba által bebizonyított, hogy a pasteurizált bort mindig egykét, sőt három évvel is öregebbnek tartják, mint a nem pasteurizáltat, mely körülményt csakis annak lehet tulajdonítani, hogy a bouquet pasteurizálás által rendkívül gyorsan fejlődik. A pasteurizálás által tehát a következő eredményt érhetjük el: 1. a beteg bort javítja, a betegség terjedését egyszer s mindenkorra megakadályozza; 2. a bouquetjére már jól kifejlődött bor azt a tulajdonságot nyer, töle, n.elynél fogva néhány évvel öregebbnek tartják; a kész bor azonnal palackozottá válik s a legforróbb égélj alá és legtávolabbi vidékekre is szállítható anélkül, hogy megártana neki. Mindezeknél azonban figyelembe kell venni, hogy új, nem kész bort nem szabad pasteurizálni, mert soha sem lesz belőle kész óbor.

Kertészeti teendők decemberben. A veteményágyak átfogatása, az árkolás vagy körülmények szerint a trágyázás a legfőbb teendők közé tartozik. Keményebb száraz fagyok alatt a szabadban telelő vetemények, melynek az articsóka, ke, kalaráb stb. betakarását szalmával vagy levelekkel el ne mulasszuk. A telelő pinczékben bevermelt gyök, gumó és salátafélék átvizsgálások, azokról minden penészes és rothadó részek eltávolítandók, az éléstár és telelő pincze pedig verőfényes langy napokon át gyakrabban szellőzendő. Murok, hónapos retek, fejes saláta, a korai cukorkorsó és a mindig termő számozsa már üdészet alá vehetők. Minden a tavaszi üdészetekhez megkívántató eszközök u. m. ládák, deszkák, ablakok, szalmatakarók átvizsgálva rendbe hozatnak s jövő használatra készen tartatnak; ugyazint a felgyűjtött magvak tisztogatása, osztályozása és elrendezése legelőszertiben a téli napokon át végezhető. E hónap rendszerint legkedvező-

lenebb az üdészetre; a folyton boros és ködös napok alatt zsenge ültetvényeink elhalványulva sudarhajsásokat növelnek, azért is a kertészgazda különös gondozását igénybe veszik, minden verőfényes pillanat, minden kedvezőbb légköri változás beálltával az alkalmat felhasználni, s ha csak pár percze is a szellőzést elmulasztani nem szabad; hogy az amugy is gőzös üzde ágyakban és lédában csak óvatosan történjék, főlöszleg tovább fejtegetni. Miután e hónapban a szabadban való munkálatok rendszerint szünetelnek, kertészgazdákat a telelő meleg és üvegházak növényzete veszi igénybe. Telelő házakban, az agyvezezt konzervatoriumokban olyan növények állanak, melyek nagyobb meleget nem igényelnek, a legfőbb gond itt tehát a légmérséklet egyenletes fentartása és az időnkénti szellőzéstől áll: az öntözés is csak akkor válik szükségessé, ha az edényekben levő föld már száraznak mutatkozik; mindazon növények, melyek télire levelőzet elhullatják, még világosságot sem igényelnek, bármely fagymentes száraz pinczében kiteleltethetők. A melegházak hőmérséklete a növények természete, vagy pedig az üdészet czélja szerint 15—20 fokra emelendő; az öntözésnek csak langyos vizet a lehető legnagyobb óvatossággal kell történnie. ügyeljen különösen arra, hogy a leveles részek meg ne nyelvedjenek, a folytonosan képződő gőz és pára eltávolítására minden kedvező pillanat felhasználandó. Miután a téli hónapokon át a gazda külső teendői legtöbbnyire félbe szakadnak, annál több ideje marad belgazdaságának rendezésére; ennél fogva mindennemű műszerszámok, karók, czimtablák és egyéb a gazdasághoz megkívántató eszközök rendbehozása, illelőleg kijavítása, és netalán hiányosak beszerzése és elkészítése a hasznos mindennapi teendőjök-höz tartoznak.

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG:

DR. MAGYARI KÁROLY.

TÖRÖK BERTALAN.

SZILÁGYI FARKAS.

KIADÓ-TULAJDONOS: WOKAL JÁNOS.

437. szám.
1884.

Árverési hirdetés.

Alulírt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. értelmében közhírré teszi, hogy a nagyenyedi kir. járás-bíróság 2887—1884. számú végzése által kiskoru Fleselier Niculáj s társának Oprea Mitrofan hagyatéka és Oprea Mihaila ellen 200 frt tőke, ennek 1885. év október hó 1-5 napjától számítandó 8% kamatai és eddig összesen 41 frt 8 kr perköltség erejéig kirendelt kielégítési végrehajtás alkalmával bíróság foglalt és 280 frtra becsült 4 drb ökörből álló ingóságok nyilvános árverés útján eladotnak.

HUSZONHATODIK ÉVFOLYAM!

2—3

Ingyen regény-melléklet minden számhoz és regények kedvezmény áron.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„BUDAPESTI BAZÁR”

legzélsebb, leghasznosabb és leggazdagabb tartalmu divat közlönyre, melynek minden száma

tizenhat oldalon jelenik meg, a kézimunka minden ágazatához való illusztrációkkal, minden száma a legújabb párizsi divat után, művészileg rajzolt és színezett divatképek, ruhák és fehérneműek készítéséhez hasznos és értelmes magyarázatokkal rajzokat, fehérneműek himzéséhez mintákat és jelzéséhez monogramokat hoz.

A „Budapesti Bazár” 1885. év január elsején XXVI. évfolyamába lép. Lapunk fényes fennállását hölgyeink buzgó partolásának köszönheti, kik mindenkor felalálták a „Budapesti Bazár”-ban utmutatójukat, akár a háztartás, akár a divat körében. A „Budapesti Bazár” iparkodott mindenkor a legszebbet, a legjobbat és leghasznosabbat adni, s iparkodni fog a jövőben is arra, hogy a nővilág, divat s a háztartás minden ágát felkarolva, meghálálhassa ama szívvelyes partolást, melyben a „Budapesti Bazár” a magyar hölgyek részestik.

A „BUDAPESTI BAZÁR” a világ minden nyelvén 300 ezer példányban jelenik meg. Azonban egyetlen idegen nyelvű kiadás sem haladja meg a „Budapesti Bazár”-t, mely gazdag szép-irodalmi részével, diszes kiállításával és hasznos mellékleteivel páratlanul áll a divatlapok között.

A „Budapesti Bazár” szépirodalmi részében adunk költeményeket, elbeszéléseket, mulattató és ismeretterjesztő tárcacikkeket, a fővárosi élet szemléjét, az irodalom, művészet és társasélet mozzanataiból és minden számunkban egy illusztrációt. Figyelemmel fogjuk kísérni a fővárosi és vidéki nőképző-, gazdaszszony- és nőipar-egyletek munkásságát is.

Ingyen külön regény-mellékletet adunk, egy tizenhat oldalú ívet, melyből t. olvasónőink idővel csinos könyvtárt gyűjthetnek. Jövő évi ingyenes regény-mellékletünk egyik hírneves angol regényirő

„HELEN”

ezimű rendkívül érdekes regénye lesz.

Lapunk szépirodalmi részében pedig Davyl Lajos legújabb, igen szép és érdekfeszítő regényét, melynek czíme:

„Az utolsó Fontbriand”

kezdjük meg.

A „Budapesti Bazár” divat részében a művelt hölgy és gondos háziasszony egyaránt megtalálja mindazt, ami az öltözökre és szalonra vonatkozhatik, azon tudnivalókkal együtt, melyek a hölgyek dolgozó szobáját és a háztartást illetik.

Az előfizetési pénzeket legzélsebb postautalvánnyal küldeni ily czim alatt:

KIRÁLY JÁNOS szerkesztőnek Budapestben (Koronaherezeg-utca 17. szám).

„HELEN” ezimű ingyenes regény-mellékletünk szerzője CROKER B. M. hírneves angol regényirő, ki a „Cseese kisasszony” ezimű regényével az angol olvasóközönség kedvence lett.

A „Budapesti Bazár” ezimű HÖLGYEK NAPTÁRA diszes kiállításban jelent meg és mint karácsonyi és újévi ajándéknak is igen alkalmas.

Nyomatott Wokal Jánosnál Nagy-Enyeden.

Mely árverésnek a 3145—1884. sz. kiküldést rendelő végzés folytán a helyszínén, vagyis M.-Szentimréu az előjáróság irodájában leendő eszközökre 1884-ik év decz. hó 23-ik napján délelőtt 10 órája határidőül kitűztetik és ahoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg: hogy az érintett ingóságok ezen árverésen, az 1881. évi LX. t. cz. 107. §-a értelmében a legtöbbet ígérőnek becsáron alól is eladatni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t. cz. 103. §-ában megállapított feltételek szerint lesz fizetendő.

Kelt N.-Enyeden, 1884. évi decz. hó 6-ik napján

Gajzágó Simon,
kir. bir. végrehajtó.

Száz arany-frank jutalomdíj a gyűjtők részére!

Komócsy József ujsága:

„Hirmondó”

politikai, ismeretterjesztő, gazdasági és mulattató képes néplap. Megjelenik minden vasárnap 12 nagy oldalon képekkel.

Előfizetési ára egy negyedévre csak 1 frt.

Gyűjtők részére 100 arany-frank jutalomdíj van kitűzve, melyből aki legtöbb előfizetőt gyűjt: 50 arany-frankot nyer; az utána következő 30 arany-frankot; az ezután következő 20 arany-frankot.

A jutalomdíjak — tekintet nélkül az előfizetők számára — azoknak, kik legtöbb előfizetőt gyűjtöttek, kiadatnak.

Ha valaki öt előfizetőt gyűjt: az a Hirmondóból egy tiszteletpéldányt is kap.

Az előfizetési pénzek legkésőbb 1885. január hó 4-ig ily czim alatt küldendők: A „HIRMONDÓ” kiadóhivatalának Budapestben, egyetem-utca 4. sz. a.

Ajánljuk a Hirmondót mindazoknak, a kiknek nincs idejük, hogy mindennap végig olvassák a nagy lepedő-újságokat; mert a „Hirmondó”-ban minden vasárnap megtalálják röviden és világosan mindazt, ami a hazai és külföldi politikában történik; tudósításokat hozunk az országgyűlés minden üléséről. — Ismeretterjesztő és gazdasági rovatunkban közlünk hasznos utmutatásokat, míg lapunk mulattató részében szép képek mellett érdekes történeteket, verseket talál az olvasó.

A budapesti és az ország minden vidékén történő eseményeket hirovatunk közli. — Ugyazint a piaci árakat és az ipár állását is ismertetjük.

Budapestben, 1884. december 3.

Komócsy József s. k.

1—3 a „Hirmondó” tulajdonosa és szerkesztője.

Szer
N
A KL
a lap
közli
K
Wokál
az el
birt
Közira

Észre

A k
választ a
adott, s
V. Ferdin
sonló szel
alattvalói
szerkeszt
szágyyül
a legutó
t. cikkhe
egy bek
az itt lev
hogy a k
különb
és vall
ugyana
kivánat
tétetet
törvény
kotmány
gyülés v
A f
mely áll
tént vol
társaság
látsfalvi
ajánlotta
az erdél
többi b
s erre a
okunk k
mert, m
azon jel
Szász K
nem tal
szágyyü
lékezete
kább fel
tehát az
szentesit
legyen